

УДК 330.101.5

АКТУАЛІЗАЦІЯ МІЖКАФЕДРАЛЬНИХ ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЗА НАПРЯМОМ «ФІНАНСИ І КРЕДИТ»

UPDATING OF INTERDEPARTMENTAL AND INTERDISCIPLINARY CONNECTIONS IN THE PREPARATION OF STUDENTS «FINANCE AND CREDIT»

Неля Григорівна НАГАЙЧУК

*к.е.н., доцент кафедри фінансів Черкаського інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ (м. Київ)
nagaichuk_n@mail.ru*

Nelya G. NAGAICHUK

*Candidate of Economics, Associate Professor of Department of Finances
Cherkasy Institute of Banking of the University of Banking of the NBU (Kyiv)*

Олена Олександрівна МЕХАНІКОВА

*к.філ.н., ст. викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Черкаського інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ (м. Київ)
mehanikovaelena@mail.ru*

Olena O. MEKHANIKOVA

Candidate of Philology, Senior Lecturer of Social Sciences and Humanities Department Cherkasy Institute of Banking of the University of Banking of the NBU (Kyiv)

Анотація. У статті досліджено авторський підхід до удосконалення навчального процесу студентів за напрямком підготовки «Фінанси і кредит» з метою підвищення якості професійної та мовної компетенції студентів у немовному вищому навчальному закладі, що досягається за рахунок взаємодії між випусковою кафедрою та кафедрою іноземних мов.

Summary. In the article the author's approach to improving the educational process in direction of students preparation «Finance and Credit» to increase the students' professional and language skills quality in non-linguistic higher educational institution is considered. It is achieved by interaction between the Department of Finance and the Foreign Languages Department.

Ключові слова: *навчально-пізнавальна діяльність студента, професійна та мовна компетенція, удосконалення навчального процесу, професійно-орієнтоване читання, мультимедійні технології (ММТ).*

Keywords: *students' educational-cognitive activity, professional and linguistic competence, improving of the educational process, professionally-oriented reading, Multimedia Technology (MMT).*

Постановка проблеми. Професійне спрямування у викладанні дисциплін передбачає диференційоване навчання з урахуванням освітніх потреб, вимагає створення умов для оволодіння матеріалом відповідно до професійного самовизначення, що забезпечується за рахунок

змін у цілі, змісті структурі та організації навчального процесу. Метою професійного спрямування навчання є забезпечення можливостей для рівного доступу студентській молоді до кваліфікованої професійної підготовки, неперервної освіти впродовж всього життя,

виховання особистості, здатної до самореалізації, професійного зростання й мобільності в умовах реформування сучасного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці модернізації організації навчального процесу приділяють велику увагу вітчизняні і зарубіжні вчені впродовж останніх років. У статті особливої акцентуації набули дослідження і досвід російських вчених, з поміж яких слід визначити численні роботи Н. І. Черенкової, О. А. Нестерової, В. В. Рудька-Силіванова, Н. Я. Бризгалової, Є. А. Крючкової, Л. І. Глухих, Д. Я. Родіна. Основні питання організації викладання іноземної мови та визначення основного змісту навчання студентів відображено у працях таких дослідників, як Т. О. Вдовіна, Н. Д. Гальський, Н. І. Газ, Г. А. Гринюк, Л. Ю. Купіш, Б. А. Лапідус, М. В. Ляховицький, О. С. Можаяєва, Л. П. Смелякова, С. К. Фоломкіна та багатьох інших, що становить теоретичне підґрунтя для розв'язання поставленого завдання.

Метою статті є аналіз і систематизація теоретичних та практичних аспектів удосконалення навчального процесу в контексті підвищення якості фахової та мовної компетенцій студентів в немовному вищому навчальному закладі.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Ключовим завданням вищої школи є формування всебічно розвиненої особистості фахівця, який володіє навичками навчально-пізнавальної діяльності.

Сучасний ВНЗ, на кшталт підприємствам сфери виробництва, торгівлі та послуг, повною мірою залучений до конкурентної боротьби за ринки ресурсів та ринки продуктів. Під ринками ресурсів в даному контексті ми розуміємо споживачів освітніх послуг – майбутніх студентів та їх батьків (замовників навчання), а під ринком продуктів (товарів) – сукупність роботодавців – споживачів кінцевого продукту навчального закладу (випускників-фахівців). Сучасний ринок робочої сили вимагає конкурентоздатних спеціалістів, які не лише володіють певним набором базових знань з фаху – професійними компетенціями, а й здатні швидко адаптуватися до потреб конкретного роботодавця.

Професійна компетентність – це підтвержене право належності до певної професійної групи працівників, що визнається суспільством в цілому, його представниками і представниками не лише конкретної професійної групи, але й інших соціальних та професійних груп. Крім того, в широкому сенсі, під професійною компетенцією розуміють – обсяг компетенцій, коло повноважень в царині професійної діяльності. Більш вузько

професійна компетенція – коло питань, в яких суб'єкт володіє знаннями, досвідом і сукупність яких характеризує соціально-професійний статус і професійну кваліфікацію, а також деякі особистісні, індивідуальні особливості або якості, які забезпечують можливість реалізації певної професійної діяльності.

Такий стан речей вимагає від вищого навчального закладу постійного удосконалення навчального процесу з метою підвищення якості кінцевого продукту. Якість випускника характеризується рівнем його знань, наявністю у нього фахових навичок та професійних умінь, що в кінцевому підсумку забезпечує його конкурентоспроможність на ринку робочої сили, який все більше стає залежним від глобалізаційних процесів в економіці, інтеграції політичного, культурного і суспільного життя.

Висока якість підготовки фахівців може бути досягнута лише за правильною і раціональною організації освітнього процесу. Якість організації навчального процесу визначається його предметним наповненням та матеріально-технічним і кадровим забезпеченням.

Основним завданням викладачів є пошук новітніх і застосування традиційних форм та методів навчання. Актуальним в сучасних умовах є застосування імітаційних методів навчання, що передбачає проведення ділових ігор, лекцій-дискусій, розв'язання конкретних господарських ситуацій (кейсів), перегляд та обговорення певного тематичного відеоматеріалу. Використання таких підходів стимулює пізнавальну діяльність студентів і характеризується високим рівнем їх навчальної активності. Найвищу ефективність мають заняття, метою яких є досягнення конкретних поставлених цілей, під час проведення яких відбувається симуляція реальної професійної діяльності.

У ХХІ столітті важко уявити освітній процес без використання мультимедійних технологій. Переваги їх застосування оцінюють з якісної і кількісної сторони. Якісні позитиви – такі технології дають можливість супроводжувати усні описи аудіовізуальним супроводженням, таким чином задіюється слухова і зорова пам'ять студента. Кількісні – можна подати об'ємніший за змістовним наповненням, але компактно представлений матеріал.

Основна мета використання мультимедійних технологій (ММТ) – зробити навчальне заняття більш цікавим, пізнавальним за рахунок новизни способу подання матеріалу.

Таким чином, використання ММТ в процесі підготовки фахівців-фінансистів значно підвищує якість професійної підготовки, оскільки активізує

процес викладання, стимулює викладача до пошуку нового матеріалу, а у студентів підвищується цікавість до навчальної дисципліни, що в сукупності підвищує ефективність освітнього процесу (рис. 1).

Крім того, одним із завдань сучасної вищої школи є підготовка професійно мобільних фахівців – бакалаврів, спеціалістів та магістрів. Фахівець не може бути професійно мобільним без володіння іноземною мовою на достатньо високому рівні. Тому особлива увага при підготовці фахівця-фінансиста має бути спрямована на формування його мовної компетенції, що вимагає взаємодії між випусковою кафедрою та кафедрою іноземних мов. На нашу думку, випускова кафедра повинна стати замовником навчання, сформувавши вимоги до фахівця-фінансиста в частині знання

спілкування у виробничих ситуаціях.

Важливим також є впровадження в навчальний процес викладання фахових фінансових дисциплін іноземною мовою. Але, на нашу думку, це має бути не потокове навчання, оскільки студенти мають неоднаковий рівень мовної підготовки та й забезпечити викладання однієї навчальної дисципліни різними іноземними мовами (англійською, німецькою тощо) у навчального закладу немає ні технічних, ні кадрових можливостей, особливо це стосується малокомплектних і вузькоспеціалізованих вишів. Таке навчання може бути організовано для групи студентів, які виявили бажання навчатися іноземною мовою повністю або вивчати окремі курси (предмети). Для інших студентів може бути організована робота круглого столу чи бізнес-

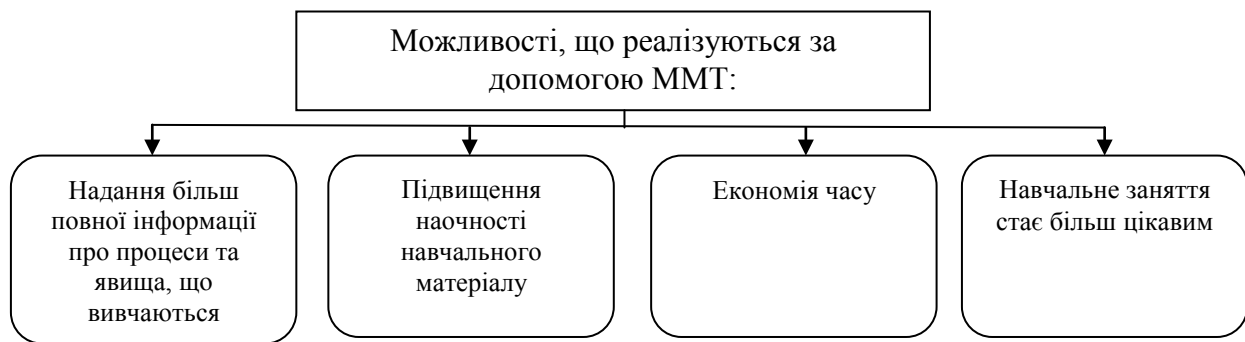

Рис. 1. Вигоди від використання мультимедійних технологій в навчальному процесі

іноземної мови, а кафедра іноземних мов має бути виконавцем такого замовлення.

Враховуючи вищесказане, змістовне наповнення НМКД, які розробляються кафедрами повинно враховувати міждисциплінарні зв'язки, що допоможе студентам-фінансистам оволодіти фаховою іноземною мовою в квазіпрофесійному освітньому середовищі. Такий підхід забезпечить формування комунікативної іншомовної компетенції в тісному зв'язку з професійною компетенцією – умінь і навичок здійснювати спілкування в усній і писемній формі у межах професійної сфери і тематики, визначених програмою для кожного фаху, дотримуючись традицій і норм, утверджених у країні, мова якої вивчається. Особливість викладання іноземної мови за професійним спрямуванням полягає у фаховому контексті обраної спеціальності, основним актуальним завданням якої є оволодіння знаннями фахової терміносистеми і набуття вмінь використовувати вузькоспеціалізовану лексику для виконання навчальних професійно орієнтованих завдань, спрямованих на подальше

клубу, де можуть бути обговорені окремі проблемні питання теоретичного характеру та змодельовані квазіпрофесійні ситуації (переговори, укладання контракту, відкриття рахунку в іноземному банку тощо).

Це забезпечує тісний зв'язок з практикою, формує у студентів розуміння належності до певної професійної касты, мотивацію до оволодіння професійною іноземною мовою та творчими методами трудової діяльності, стимулює до активної пізнавальної активності.

Одним із проявів міжпредметних зв'язків може бути читання фахової періодичної і наукової літератури іноземною мовою та обговорення прочитаного матеріалу на заняттях з фінансових дисциплін, таким чином майбутній фахівець отримує більш якісну підготовку і базу для подальшої самоосвіти та самовдосконалення, що слугуватиме підмурівком його професійної мобільності.

Перевагами використання автентичної літератури є те, що газети і журнали дозволяють студентам розширяти їх словниковий запас,

слідкувати за поточними подіями. Так, журнали і газети є легкодоступним джерелом матеріалу, опрацьовуючи статті студенти мають можливість отримувати оперативну інформацію про стан фінансових ринків, державних фінансів окремих країн тощо. Крім того, працюючи з матеріалами країни – носія мови, студенти мають змогу ознайомлюватися з усталеними фразами, виразами, професійним фінансовим сленгом тощо. Однак, для того щоб досягти освітніх цілей матеріал має відповідати наступним вимогам:

- інформація повинна бути актуальною і цікавою для студентів, щоб стимулювати їх комунікацію;

- інформація має відповідати колу їх професіональних інтересів.

Але існує і інший бік медалі, маємо на увазі, неймовірну перенасиченість сучасного життя студента – фінансиста різноманітною інформацією та безліч її джерел, що позбавили читання його ведучої ролі і дещо навіть знецінили цей важливий вид мовленнєвої діяльності. Цей об'єктивний фактор не можна не враховувати у викладанні дисциплін гуманітарного циклу студентам економічних спеціальностей. Ця проблема ще більше загострюється прогалинами у писемності нової генерації студентства, серед яких недостатність навичок читання навіть рідною мовою погрожує всьому навчальному процесу вишу. Все більше науковців визначають, що саме читання, як найважливіше академічне уміння, що навчають у початковій школі, і значення якого у школі вищій тільки збільшується, хоча набуває нового змісту, переживає не найкращі часи. Воно слугує засобом задоволення пізнавальних потреб, а також основним джерелом отримання спеціалістами необхідної інформації із книжок, журналів та Інтернету.

Використання інформаційних матеріалів представлених в газетах та журналах характеризується такими перевагами:

- відхід від шаблонів, що використовуються в навчальних посібниках, знайомство із «живою» мовою;

- покращуються комунікативні навички, розвивається уміння перекладу та інтерпретації, формуються навички до написання;

- забезпечується особистісний розвиток, стимулюється творчий потенціал, розвивається творче та критичне мислення;

- дозволяє перебороти розрив між аудиторним навчанням і реальним світом та краще розуміти професійні проблеми.

За умов відсутності іншомовного оточення, читання – найдоступніший метод вивчення мови, який також сприяє засвоєнню інших аспектів

мови. Тож активне використання у навчальному процесі професійно орієнтованих текстів збільшує інтерес студентів-фінансистів до вивчення іноземної мови. Професійно-орієнтоване читання – ефективний метод отримання додаткових знань з обраної професії, а також один із шляхів використання набутих знань у професійній діяльності [5, с. 376].

Наступним, не менш важливим питанням, є питання пошуку та відбору навчального матеріалу, який є основою змісту навчання іноземної мови за професійним спрямуванням. Як зазначає Г. В. Барабанова, у немовному ВНЗ універсальною дидактичною одиницею професійно-орієнтованого навчання є автентичний текст, який надає фактологічний матеріал для організації навчального спілкування. [1, с. 101]. Від змісту тексту залежить ефективність організації навчальної інтерактивної діяльності з розуміння смислової інформації та результативність засвоєння термінологічної лексики при вживанні її у висловлюванні студентів. Наявність у текстах таблиць, схем, графіків, та інших паратекстуальних засобів сприяють кращому розумінню студентами термінологічних одиниць та вираженою з їхньою допомогою фаховою інформацією [2, с. 89]. Англійські чи німецькомовні автентичні тексти є цінним інформаційним та пізнавальним матеріалом, який доповнює отримані студентами під час вивчення спеціальних дисциплін знання [3, с. 13]. Тексти за фахом є джерелом словникового запасу студентів, прикладом вживання термінологічної лексики у контексті, що допомагає конкретизувати значення слів, пояснити й уточнити випадки їх вживання у відповідності до усталених мовних норм і стандартів [7, с. 4]. Слід зазначити, що своєрідність мовних засобів при вивченні іноземної мови за професійним спрямуванням зумовлює необхідність розробки і використання спеціальних методичних прийомів для їх презентації та засвоєння. Так, у процесі семантизації лексичних одиниць повинні розкриватися як їх лексичні поняття, так і лексичний фон. З урахуванням цього, оптимальним способом семантизації вважається коментар. Він пояснює академічні та професійні сфери і ситуації, в яких вони мають вживатися, тому підбір лексики може у значній мірі різнитися в окремих робочих програмах, складених з урахуванням випускової кафедри фінансів чи банківської справи.

Враховуючи зазначене вище, для визначення кількості лексичних одиниць, необхідність для складання словника – мінімуму англійської чи німецької професійної лексики, ми виходили з міркування Ю. О. Жлуктенка про те, що не можна

навчати студентів фахової лексики взагалі, її можна навчити лише в межах певної відібраної тематики, яка буде стояти найближче до основних питань профілюючої дисципліни факультету [4, с.25]. Мінімізація кількості відібраних лексичних одиниць є запорукою успіху в навчанні іноземної мови, оскільки чим менше обсяг матеріалу, тим більше шансів добитися ефективного його засвоєння. Іншими словами, для результативного навчання студентів необхідна мінімально достатня кількість нової іншомовної лексики, яка б відповідала їхнім потребам та забезпечувала досягнення комунікативної достатності для повноцінного мовленнєвого спілкування в обмеженому колі типових комунікативних ситуацій майбутніх фахівців-фінансистів. Щодо процедури відбору професійної лексики, необхідно зазначити основну послідовність операцій: вивчення номенклатури сфер, тем і ситуацій, характерних для професійної діяльності студентів; фаховий аналіз програмних вимог щодо змістовного наповнення навчального матеріалу, його відповідності потребам; пошук і підготовка текстових автентичних матеріалів, їх аналіз на відповідність вибраним критеріям відбору; обробка та систематизація відібраних джерел термінологічної лексики; вибір одиниць лексики згідно з визначеними критеріями відбору, її фіксування на паперових й електронних носіях,

переклад термінів на українську мову; створення списку фахової лексики, уточнення і складання остаточного варіанту.

Висновки. Отже, ми розглянули деякі підходи до модернізації організації навчального процесу студентів за напрямком підготовки «Фінанси і кредит» та особливості організації викладання іноземної мови за професійним спрямуванням у студентів, навчально-пізнавальна діяльність яких протікає у відповідності до розглянутих вище особливостей та критеріїв та знаходиться в межах академічної та професійної сфери діяльності немовних вищих навчальних закладів. Проведене дослідження дозволяє перейти до підготовки й розробки більш конкретних методичних рекомендацій щодо вивчення іноземної мови за певним фаховим напрямком і створення адекватних вправ для її навчання, що становить перспективу подальшої роботи.

Таким чином, формуючи у випускника-фінансиста необхідні професійні компетенції через вивчення іноземної мови, розв'язується одне із основних завдань сучасної вищої школи – підготовка мобільних фахівців компетентних у професійному відношенні. Ефективність такої підготовки забезпечується шляхом використання активних методів навчання, що відображають зміст і структуру іншомовної професійної компетенції майбутнього фахівця.

Список використаних джерел:

1. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ : Монографія / Г. В. Барабанова. — К. : Фірма «ІНКОС», 2005. — С.101
2. Босова Л. М. Социолінгводидактические аспекты формирования межкультурной компетенции / Л. М. Босова. — Барнаул, 1997. — 187 с.
3. Гринюк Г. А., Семенчук Ю. О. Відбір навчального матеріалу для формування англomовної лексичної компетенції у студентів-економістів // Навчання Іноземних мов у вищих навчальних закладах / Г. А. Гринюк, Ю. О. Семенчук. — К. : Іноземні мови, 2007. — № 82. — 30 с.
4. Жлуктенко Ю. О. Методика викладання іноземних мов у вищій школі / Ю. О. Жлуктенко. — К. : Вища школа, 1971. — 31 с.
5. Механікова О. О. Психологічна сутність навчання читання студентів немовних спеціальностей професійно орієнтованих текстів англійською мовою / О. О. Механікова //

Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. 20 21 жовтня 2011 р. — Черкаси. Видавець Чабаненко Ю. А., 2011. — С. 376

6. Морська Л. І. Формування вмінь професійного спілкування англійською мовою у студентів факультету фізичного виховання: Дис. ... канд. пед. наук: 13. 00.02 / Л. І. Морська // Інститут педагогіки АПН України. — К., 2001. — 85 с.

7. Робоча програма з дисципліни «Професійна іноземна мова» (англійська) для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» усіх форм навчання напрямків підготовки за спеціальностями: 8.03050802 «Банківська справа», 8.03050801 «Фінанси і кредит»; 8.03050901 «Облік і аудит» галузь знань – 0305 – «Економіка та підприємництво» / О. О. Механікова, Т. А. Оришечко-Бартоха — Ч. : ЧІБС УБС НБУ (м. Київ), 2011. — 18 с.